

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

Değişim

Prof. Dr. İsmail Tufan

Yerinde sayanlar yürüyenlerden daha çok gürültü çıkarır. 11 Mayıs 1981 tarihinde, yani tam 39 yıl önce kitabımın kapağına bunu yazmışım. Kimin söylediğini ise kayda geçmemişim. Hâlâ o günü hatırlıyorum. Üniversiteye yeni başlamıştım. Her şeyin aynı kalacağına inandığım, yaşlılığı kafaya takmadığım 20'sinde bir genç idim. Ama hem ben hem de dünya çok değişti. İçimde hâlâ gencim, dışımı sormayın.

Geçen yazımda Kurt Lewin'in alan teorisinden söz etmişim. Kaldığımız yerden devam edelim. Lewin'e göre, **bireysel gerçeklere odaklanırsak, durumun çarpık algısı ortaya çıkar.** Bizim bir atasözümüz bunu gayet iyi anlatıyor: **“Kuyruğu tutuşan kedi dünya yanıyor zanneder.”** Bu nedenle **bütüncül anlayış ve algulayış**, gelişimin ve değişimin motorudur. Bu ise **sistemi görebilmektir.** Bu yüzden Lewin, **“sistemi değiştirmeden, onu anlayamayız”** diyor.

Sistemi değiştirmek ise kolay değildir. Örneğin en küçük sosyal sitemlerden biri olan aile sistemini değiştirmeye kalkışırsanız, o zaman ancak bu sistemi kavrayabilirsiniz. Çünkü mevcut aile sisteminden memnun olanlar ile bunu değiştirmekten yana olanlar, farklı tezlerini ortaya koyacak ve bunları birtakım gerekçelerle savunacaklardır. Bu süreç, sistemi anlamaya yardım edecektir. Şimdiye dek göremediğimiz yönlerini görmemizi sağlayacaktır. Dolayısıyla **değişim** süreci başlayacaktır.

Lewin, değişim sürecini üç safha ile tanımlar. **Çözülme** aşamasında değişiklik hazırlanır. Sürecin içinde yer alan aktörler her şeyin eskisi gibi devam edemeyeceğini kavrar. Katılmış inancılar ve yerleşik davranış kalıpları sorgulanmaya başlanır. Henüz bu tespitten değişimin önlenemeyeceği, sadece geciktirilebileceği anlaşılıyor. Çünkü insan hiçbir dönemde katı ve yerleşik kalıp dediğimiz inanç ve davranışlardan hoşlanmamıştır. İnsanda doğal bir değişim eğilimi zaten vardır. Ana rahmine düştüğü andan itibaren önce biyolojik ve doğar doğmaz psikolojik ve sosyolojik değişim başlar. Ve bu değişim süreklidir, kesintiye uğramamaktadır. Bu nedenle insan daima bağımsızlık, özgürlük arayışında olan bir varlıktır. Bunun her yaşta ve her toplumda görebiliriz.

Lewin'in **hamle** olarak tanımladığı ikinci aşamada **değişim gerçekleşir.** Bu aşamada eski düşünce ve davranış kalıpları bozulur. Ancak hamle denilen ikinci aşama genellikle **kafaları karıştıran stresli bir süreçtir.** Türkiye'de buna en iyi örnek, herhalde **“türban sorunu”** olarak burada anacağım konudur. Uzun yıllar ülkemizde türbanlı hanımların doğal değişim sürecinden koparıldıklarını söyleyebiliriz. Hatta suni bir sorun olarak ayakta tutularak, belli bir davranış ve inanış kalıpları yaratılmıştır. Kendilerini özgürlük taraftarı, demokrasi taraftarı, bağımsızlık taraftarı, adalet taraftarı olarak tanımlayanlar, sanki Türkiye'nin “türban” tarafından yıkılacağı korkusunu bıkip usanmadan kafalara adeta nakşetmişlerdir.

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

Elbette hiçbir ülke bir kadının başında taşıdığı bez parçasından dolayı yıkılmaz. Ülkelerin tarihten elini eteğini çekmesinin çok çeşitli sebepleri vardır. Fakat hepsinin ortak özelliği şudur: İnsanın özgürlüklerinin kısıtlanması. Nitekim türban bugün yasak değildir ve ülkemiz hâlâ dimdik ayakta.

Üçüncü aşamaya **donma** adını veren Lewin'e göre bu aşamada yeni düşünce yapısı kurulmuştur ve güvenlik hissi egemen olmuştur. Türban örneğinde kalırsak, ilk önce eskisi gibi olmayan bir Türkiye fikri ortaya çıktı. AKP hükümeti buna "Yeni Türkiye" adını verdi. Yeni Türkiye kavramı ile "Eski Türkiye" artık çözülme sürecine girmiş oldu. Ardından ilk defa "Cumhurbaşkanının türbanlı eşi" olayına şahit olduk. Bu ikinci aşamayı ve değişim gerçekleşti. Bundan sonrası artık teferruata girer. Fakat o dönemde ne kadar kafalarımızın karışık olduğunu, ne denli stresli bir dönem olduğunu hâlâ hatırlıyoruz.

Sonuç ne oldu? Türkiye mi yıkıldı? Hayır, aksine değişerek ilerledik. Değişmezliğin, sabitliğin, yerinde saymanın prangasından kurtulduk. **Aslında türbanın sihri kayboldu; normalleştik.** Her ne kadar hâlâ buna alışmamış, kafası bulanık ve stres altında olanlar varsa da, artık bir önemi kalmadı. Elbette böyle süreçler insanları zorluklarla karşı karşıya bırakır. Çünkü yeniden öğrenmesi, düşünce, duygu, tutum ve algılarını yeniden yapılandırılması gerekecektir. Fakat insan her koşula uyum sağlayabilen bir canlı olduğu için, her değişen duruma davranışlarını değiştirmek suretiyle cevap verebilmektedir.

Hiçbir durum ebediyen devam edemez. Durumun özüne aykırı olur. Bugünkü durum da değişecektir ve değişim ardından ortaya çıkan yeni durum da bir gün eskiyecektir. Çünkü insan sabitlikten yana hiçbir zaman olmamıştır ve insanın yakın gelecekte bu tutumunda bir değişim olacağına dair hiçbir belirti yoktur.